

Maxim BITTO

Walter Benjamin a jeho teologicko-filosofická koncepce času

Bakalářská práce

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

Práce se sice soustředí na Benjaminovo pojetí času z určité (originální) koncepce dějin, avšak v této souvislosti se rovněž zabývá tím, co s tématem těsně souvisí, například místem jednotlivce a jeho jednání. Maxim Bito přitom zvolil velmi užitečnou strategii výkladu, která vychází z komparace s křesťanským, marxistickým a židovským chápáním historie. Jestliže u Marxe je východiskem materiální substrát dějin a práce, resp. výrobní proces, pak má blízko křesťanskému, eschatologickému pojetí, pokud v jednom i druhém případě dějiny směřují k určitému završení (které u Marxe zastupuje dosažení beztržní společnosti). Čas dějin, který dominuje v křesťanství je časem vyjevování příběhu spásy – na rozdíl od judaismu, který pracuje s časem paradigmatickým (události odkazují ke svému předznamenání v Písmu, empirické dějiny mají význam jen jako moment v tom, co je vlastně již dané).

To je určitý rámec či kontext, do něhož je zasazena Benjaminova „filosofie dějin“, která však – jak práce velmi dobře ukazuje – je spíše re-interpretací judaismu. Proti prázdnému či homogennímu času staví Benjamin čas „naplněný nynějškem“, čas jako médium „konstelací“, jejichž vzorec je možné zahlédnout pouze směřuje-li pohled napříč dějinami (proto Benjamin říká, že historický objekt je „monáda“). To ovšem není jen popis nějaké „struktury“, protože má – etické – implikace, například proto, že Gedächtnis (paměť) je primárně An-denken (upomínání).

To vše Maxim Bitto dokládá velmi pečlivým čtením Benjaminových textů a důkladnou znalostí sekundární literatury. Ale jeho práce nemá jen referující ráz. Například velmi užitečná je tam, kde ukazuje, jak a do jaké míry je pojem dějin u Benjaminu ukotven v určitém chápání života (s tím nesporně souvisí i koncept „zachraňování“). A nějak i otázka, kterou práce řeší (právě i komparací s křesťanstvím a marxismem), totiž místo jednotlivce v dějinách. To Benjamin vymezuje tím, že člověku přisuzuje „slabou mesiášskou sílu“, jinak řečeno schopnost vytrhnout se z lineárních dějin a k dějinám se jakoby obrátit čelem. Což je mimochodem důležité východisko pro Benjaminovo pojetí revoluce, která je záchrannou brzdou, nikoli lokomotivou.

Celá práce je rozhodně užitečná, a to jak sama o sobě, tak ide pokud jde o základ pro širší srovnávání, například s moderní historiografií a její evolucí, neboť je možné ptát se, do jaké míry se v tomto vývoji projevuje nějaký vliv či echo prací Waltera Benjaminu (jak je to například nesporné v dějinách umění u Didi-Hubermanna).

Benjaminův vztah k judaismu je v práci zrekonstruován velmi podrobně a přesvědčivě, zdá se mi však, že by bylo třeba více akcentovat Scholemovo zkoumání různých proudů židovské mystiky, k níž se Benjamin vychyluje.

Práce v každém případě splňuje, ba překračuje to, co se od bakalářské práce očekává, a proto ji navrhuji hodnotit jako *výbornou*.

Miroslav Petříček

Ústav filosofie a religionistiky

28. srpna 2023